

Sam Dillemans

Schilderen tegen de sterren op

Sam Dillemans legt een verbluffende gedrevenheid aan de dag. Drie jaar lang borstelde hij in zijn atelier in Antwerpen meer dan 300 portretten, voornamelijk van schrijvers. Iedereen zal verrast opkijken: 'Authors. Paintings 2010-2012' is een quasi atypische reeks van sobere en toch complexe portretten op een vrij klein formaat. De schilderkunst wordt niet langer dik in de verf gezet, maar geïntensifieerd.

TEKST: CHRISTINE VUEGEN

boven
'Giacomo Puccini', 2012, olieverf op doek, 40 x 30 cm
Foto: Wim Van Eesbeek
Naar het einde toe worden de reeks van portretten bijna zwart-wit. Het is een versoering die de intensiteit verhoogt.

rechts
'Jack Kerouac', 2010, olieverf op hout, 46 x 38 cm
Foto: Wim Van Eesbeek
De jongste krachttoer van de Belgische schilder is een reeks van ruim 300 portretten, vooral van schrijvers. "Ik ben echt aan het afkicken. Ik heb me zo goed gevoeld met die mensen", zegt hij.

Even verrassend is mijn ontmoeting met Sam Dillemans (1965, Leuven). Wegens de donkere zelfportretten en turbulente schilderijen van lichamen zou je denken dat hij een gekwelde kunstenaar is. Nee dus. "In mijn atelier bulder ik soms in mijn eentje van het lachen als ik iets lees of zo. Lachen vind ik één van de beste medicaties. Ik moet elke dag mijn portie gehad hebben", zegt hij. "Wat is getormenteerd en wat niet?", mijmerde hij eerder. "Is die lijn van de bovenlip getormenteerd? Ik ben iemand die vanuit het hart en de buik schildert. Bij mij gaat het om het wezen van de mens, de binnenkant. Het is impulsief, maar het is mijn toeval, een toeval dat dertig jaar is getraind."

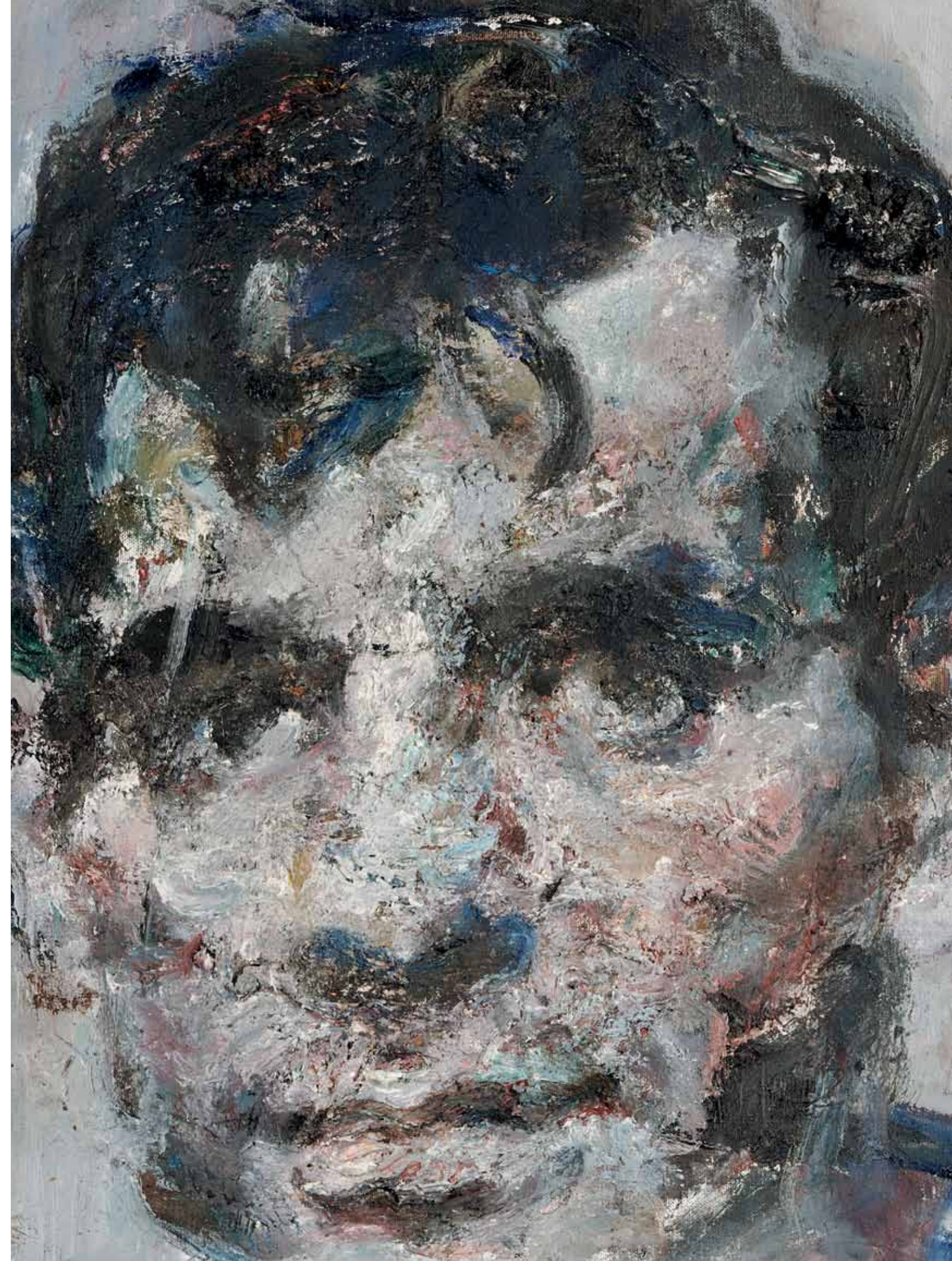
Keer op keer hamert hij erop dat de tekenkunst onontbeerlijk is. Voorts heeft hij het over de overheersing van de Amerikaanse smaak sinds de popart en Oswald Spengler, de schrijver van 'Der Untergang des Abendlandes', die lang geleden al zei dat Europa moe is. Hij komt nog meer op dreef als hij vertelt over de sidderende emoties en het positieve shockeffect van Kiefer, vingerkootjes van El Greco, Van Gogh en Velázquez waar niemand zich kan aan meten en Bacon die niet kon tekenen, maar wie daarom denkt dat de tekenkunst niet nodig is, speelt blufpoker. Ergens in het gesprek verkondigt hij: "Het beste artikel is het werk zelf. Kunst hoeft niet ontmanteld te worden. Het schilderij moet antwoorden op al je vragen. Rembrandt antwoordt met zijn schilderijen". Groot gelijk heeft hij! Wie vragen heeft, kan ze stellen aan de afbeeldingen bij dit artikel.

Een reproductie is natuurlijk niet het echte werk. Toch maar een poging wagen om iets meer te schrijven over de schilderkunst van Sam Dillemans. Sinds de jaren negentig trekt hij de aandacht met zelfportretten, grijze schilderijen van lichamen en aangrijpende etsen van knokige naakten. Eind 2009 overspoelden brutaal geborstelde boksers een parkeergarage in Antwerpen. Ook dat is een onderwerp dat hij kent, want hij heeft zelf nog gebokst. Het gevecht met de verf beoefent hij eveneens heel bedreven. In die tentoonstelling hingen al een paar portretten van schrijvers en andere beroemdheden. Vervolgens trok hij zich terug in zijn atelier en schilderde meer dan 300 portretten van schrijvers, maar ook de atleet Jesse Owens, componisten, muzikanten, kunstenaars en een paar wetenschappers zoals Alexander Fleming, de ontdekker van penicilline, en Niels Bohr, een grondlegger van de atoomfysica en de kwantummechanica.

Erop of eronder

'Authors. Paintings 2010-2012' in het Kasteel van Gaasbeek is de eerste solotentoonstelling sinds 2009. Alleen de hoeveelheid is al imponerend, maar er is meer aan de hand. Op dat kleine formaat zijn de portretten intimistisch. Ze zijn geschilderd op allerhande dragers die de kunstenaar onderweg tegenkwam: een stukje tapijt waar hij zijn penselen op afveegde, aan elkaar geniet wit karton of een tijdschriftpagina. Bovendien had hij in de kringloopwinkel een voorraad tweedehandse schilderijen gekocht. Ettelijke portretten uit de eerste fase van het project zijn daaroverheen geschilderd. Zo loopt de horizon van een landschap door het oog van Flaubert. Ergens in de tweede helft van 2011 laste hij een intermezzo in en leefde zich uit in grote, kleurrijke landschappen. Toen hij terugkeerde naar de portretten evolueerden ze naar

"Schilderen is 'malgré moi', ondanks mezelf, en het is niet onbelangrijk dat ik het mag doen en kan doen."

Dillemans is een eerlijke kunstenaar die zijn bewondering voor oude meesters nooit onder stoelen of banken heeft gestoken. Hij heeft ze niet gekopieerd, maar geïnterpreteerd. “Dat was een les in bescheidenheid voor mij”.

een zwart-wit met hier en daar nog een beetje kleur. “Ze zijn meer minimalistisch, meer ‘to the point’ en meer risicovol”, constateert hij. “Het wit van het doek is het licht op het gezicht of de achtergrond. Het zijn bijna etsen in olieverf. Corrigeren kan niet. Het is erop of eronder. Het geheim van deze reeks is de tekenkunst. Als je die niet onder de knie hebt, moet je er niet aan beginnen.”

Sam Dillemans is een eerlijke kunstenaar die zijn bewondering voor oude meesters nooit onder stoelen of banken heeft gestoken. Holbein, Ingres, Rubens, Van Gogh en meer grote schilders: hij heeft ze niet gekopieerd, maar geïnterpreteerd. “Dat was een les in bescheidenheid voor mij”, zegt hij. “Je wordt dan snel afgeschilderd als ouderwets en conservatief, maar het is nieuwerwets en progressief. Al die meesters zijn een onuitputtelijke bron voor vernieuwing. Stravinsky zei altijd dat je vanuit de traditie vernieuwing kunt brengen. Vernieuwen kan in de

marge gebeuren. Het hoeft niet spectaculair te zijn. Het kan een veeg zijn die niet zo, maar zo is gezet. De inhoud ligt in de manier waarop de verf is aangebracht. De manier waarop is de inhoud. Het draait om wat een kunstenaar doet met een landschap, een portret, een naakt. Goede kunst overstijgt de boodschap.”

Persoonlijk pantheon

Of u van zijn vroegere schilderijen houdt of niet: ‘Authors’ doet iedereen versteld staan. Niet zozeer omwille van de overdonderende hoeveelheid, maar omdat er een versobering aan de gang is die de intensiteit een opstoot geeft. De ingetogen parade van portretten is ontsproten uit een grote liefde voor schrijvers die er al was. De kunstenaar maakt me erop attent dat het geen bewuste keuze is. In zijn werk gebeurt alles op natuurlijke wijze, ongeforceerd. Anders dan anders krijgt de toeschouwer een gigantische inhoud aangereikt. Door te kijken naar de hoofden van Plato, Seneca, Pirandello, Bukowski, Jack Kerouac, Philip Roth, Chateaubriand, impressionistische kunstenaars zoals Rodin en Degas, Charlie Chaplin, de Dikke en de Dunne waar hij een fan van is, Mozart, Bach, Puccini, Jacques Brel en meer beroemde en minder beroemde personen komt automatisch ook alles wat zij verwezenlijkt hebben aangewaaid. Het is een duik in de draaikolk van de beschaving, de geschiedenis die het heden en de toekomst kneedt.

links
‘Paul Léautaud’, 2011, olieverf op doek, 40 x 30 cm
Foto: Wim Van Eesbeek
Is de gigantische portretgalerij met beroemde en minder beroemde personen van de oudheid tot vandaag ook een soort zelfportret?

rechts
‘Isaak Babel’, 2011, olieverf op hout, 30 x 40 cm
Foto: Wim Van Eesbeek

Niet dat Sam Dillemans zijn eruditie wil etaleren of de intellectueel uithangt. De schilderkunst blijft de hoofdrol spelen. Let op de lichtgele veeg over de mond van Paul McCartney, de zanger van ‘The Beatles’. Of het portret van Tolstoj waarin het accent op de neus en de lippen ligt, en niet op de welbekende baard. “De baard bepaalt niet het karakter van het gezicht, maar het gebeente, de schedelstructuur”, merkt hij op. “De meeste schrijvers heb ik gelezen en meestal voel ik er affiniteiten mee, maar niet altijd. Tsjechov is een fantastische schrijver, al ziet hij eruit als een onderwijzer uit het achterland. Beckett heeft een dankbare kop, maar ik sta niet zo ach-

ter die literatuur. Ik sta wel achter elk schilderij. Ik werk eraan tot ik erachter sta.” Soms kiest hij voor een dankbare kop, soms heeft iemand die hij bewondert al een dankbare kop en soms is het een gezicht uit een tijdschrift omdat hij niets anders voorhanden had toen de noodzaak om te schilderen toesloeg. Wat niet anders dan anders is: Sam Dillemans lijkt te schilderen alsof zijn leven ervan afhangt. “Ik ben gulzig en obsessief”, zegt hij onomwonden. “Die bezetenheid zit in mijn karakter. Schilderen alsof je leven ervan afhangt, dat lijkt me de juiste instelling. Het is ook ‘malgré moi’, ondanks mezelf, en het is niet onbelangrijk dat ik het mag doen en kan doen.”

MEER WETEN

Bezoeken
Sam Dillemans,
‘Authors. Paintings 2010-2012’
Kasteel van Gaasbeek
Kasteelstraat 40
Gaasbeek
www.kasteelvangaasbeek.be
19-04 t/m 16-06

Lezen
‘Sam Dillemans. Authors’,
tekst Luc Vanackere,
hard cover, 208 p., 2013,
MER Paper Kunsthal, Gent
ISBN 978-94-9069-399-2